

Ofde siele, dan of de wille zondight, ondersoeck

D.V. Coornhert

bron

D.V. Coornhert, 'Ofde siele, dan of de wille zondight, ondersoeck', uit: D.V. Coornhert, *Wercken. Deel I*, Jacob Aertsz. Colom, Amsterdam 1630

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/coor001ofde02_01/colofon.php

© 2011 dbnl

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) consists of the lowercase letters 'dbnl' in a blue, sans-serif font. The letter 'd' is stylized with a small hook at the top.

Of de Siele, dan of de Vville zondight, Ondersoeck,

[†]Omme vander Zielen onschult ofte schuldt te spreken, schijnt eerst noodich de verklaringhe van twee saken, namentlijk wat, ende hoedanich de Ziele is. Te segghen wat de Ziele is, bekenne ick boven myn vermoghen, ghevoelende sulcx een Mensche soo ondoenlijck te zyn, als uyt te spreken wat Godt is. Maar of de Ziele gheschapen is dan ongheschapen, derf ick (onder verbeteringhe) myn meyninghe wel af verklaren. Alsoo houde ick de Ziele des Menschen ongheschapen, daar toe beweghen my de woorden in ^a Genesis ende 't Boeck der ^b Wijsheyt, daar klaarlijck uytghedruckt is dat Godt den Mensche de Ziele inne ghegoten, ende eenen levendighen [†]athem ingheblasen heeft. Blies dan Godt den levendighen athem in den Mensche, soo quam die selve levendighe athem uyt Gode het eeuwighen Leven self. Nu en machmen nyet gelooven yet tijdtlijcx voortkomen soude. Voorwaar de Ziele moest tijdtlijck zyn, by al-dien sy beginne hadde. Voecht hier by noch dat de Ziele in-dien sy gheschapen ware, sterflijck moeste zyn, want sy soude begin hebben? ghemerckt wat begin heeft, oock eynde moet hebben. Anders mochte 'teeuwighen Leven (dats Godt) nyet volkomen zyn, want hy mochte noch meerderen ende toenemē. Overmits daar daghelijcx in't Scheppen van levendighe Zielen, of oock (soo sommighe ghevoelen) doen hy Ghebenedijt alle de Zielen teffens schiep, nyeu Leven, dat Eeuwich ghedueren soude, gheworden moeste zyn, 'twelck voor sulcke sijne Scheppinghe nyet en was gheweest.

Maar 'tzy hier mede soo 'tzy soo is 'tvoornemen mijnder Redenen sulckdanich, dat het sonder ghewisse kennisse van dese twee voorsz saken te hebben volkomentlijck ghenoech gehandelt mach werden, soo 'tvervolch self sal openbaren.

[†]Alle datter is, is in sijn selfs wesen goedt, want het is al gemaackt of voortgekomen uyt of van den goeden Godt, die alle sijne wercken [†]aansiede, de selve seyde goet te wesen. Dies nyet teghenstaande vintmer eenighe onder dese goede dinghen die sommighe Menschen quaat moghen zyn, soo men onder anderen vindt beschreven [†]van 't leven der gheenre, die anderen tot argernisse zyn. Daar uyt volght wederomme nootlijck dat het levē der Menschen d'welc als een Stadt op eenen Berghe, ende als een [†]Licht op eenen Kandelaar, streckende is tot stichtinghe haarder Naasten, ende tot prijs van den Hemelschen Vader, hunluyden goedt zy. Men siet dan dat een selfde dinck (dat nochtans in sich selfs goedt is) den eenen Mensche goet, ende den anderen quaat mach wesen, ende oock daghelijcx is.

Mach een goedt dinck dan yemandt quaadt zijn, dat moet onghetwijfelt nyet komen uyt sijn selfs aart die goet is, maar uyt den des [†]gheens die sulcx ghebruyckt. Dit ghetuyght oock de H. Schrifte, segghende: *Alle dingen den reynen reyn, ende den onreynen gheen dinck reyn te wesen.*

De dinghen dan die wel simpelijck in sich selfs goet zijn, ende nochtans den eenen goet ende den anderen quaat moghen wesen, noemtmen Menschelijcker wijze, nyet onrechtelijck Middelbare dinghen. Sulckdanich waren die Ponden van eender aart den Knechten gedaan, die van den twee tot hun Salicheyt gebruyckt, ende van den derden tot sijn onsalighe Verdoemenisse misbruyckt waren.

Wt alle 'twelcke lichtelijck mach ghemerckt [†]werden dat ons de goede dinghen (hier voor Middelbaar ghenoeemt) alleenlijck door't rechte gebruyck of misbruyck, goet zijn ofte quaat.

[†]De Ziele is een geest uyt de salige natuere in dees woonplaats gesonden tot nut van onse generatie en □ geslachte. *Philo. de Mundi opifici fol. 43.*

^aGen. 2. 7.

^bSap. 15.11

[†]Dit is nu noch twijfelijck by my.

[†]Alle Schepselen goet.

[†]Genes. 1. 31.

[†]Luc. 17. 2.

[†]Mat. 5. 14.

[†]Tit. 1. 25.

[†]Elck dinck is somens bruyckt.

Dit rechte gebruyck bestaat in Kennisse, ende⁺ 'tmisbruyck in onkunde der dinghen die men hanteert. Also konnē de Doctoren in Medecijnen venijn in Pillen, ende anders tot Medecyn ghebruycken: daar d'Onwijsen dickmaal Medecyn tot hunluyden venijn misbruycken. Dit blijkt oock ghenoech in't soberlijck drincken tot ghesontheydt ende vrolijkheydt, of in't⁺ gulsich slorpen tot kranckheydt ende dolheydt van de goede Wijn.

⁺Kennisse ende onkunde der dinghen oorsake van hun ghebruyck of misbruyck.

⁺Eccle. 31. 37.

Maar dat Kennisse, Verstandt, Bescheydenheydt, met andere dierghelijcke Deuchden sorteren onder hun alder Moeder de Wijsheydt, ⁺is elckerlijck wel kondich. Dese is sulckdanighen goet den Menschen, dat sy die nyet misbruycken en moghen, ende daaromme oock nyemant (als die voorsz Middelbare dinghen) schadelijck of quaat en mach zyn. Want de Wijsheydt bestaat selfs in't rechte ghebruyck van in allen saken te verkiesen het beste, 'twelck haar in allen bekent is. Siet soo gheniet door haar rechte ghebruyck de Ziele daar mede sy inwoont in allen dinghen altijd het alderbeste. Dit moet dan oock nyet alleen goet zyn, maar⁺ oock soodanighen goet, dat het niemant quaat en mach zyn.

⁺Deught mach nyet misbruyckt werden.

⁺Deughde een yegelijck goet.

Het contrary van desen is Onkunde, Onverstant, Onbescheydenheydt, ende andere dierghelijcke Ondeuchden, die Zotheydt tot eene⁺ Moeder hebben. Dese is den Menschen wederomme sulcken quaat, datse van nyemande recht ghebruyckt en mach werden, sulcks dat die oock nyemant (soo die voorsz middelbare dinghen wel mogen) oorbaarlijck en mach wesen. Want Zotheydt bestaat in't rechte misbruyck van in allen saken te verkiesen 'tquaatste, want haar nyet alleen 'tgoet, maar oock 'tminste quade onbekent is. Daaromme bemint *de Zot altijd⁺ dinghen die hem schadelijck zyn*, ende blyckt⁺ sulckdanighen quaat dat nemmermeer yemant goet mach zyn.

⁺Ondeughden □ niemanden goet.

⁺Prov. 1. 22.

⁺Psalms 4. 13.

Men vint dan dryerleye saken, te weten een Goedt dat gheschapen of ongheschapen is, ende⁺ nochtans den Mensche goet ende quaat mach zyn, als 't Leven, Wyn, Rijckdom, Ghesontheydt, etc. Een goet dan den Menschen nemmermeer⁺ quaat en mach zyn, als Wijsheydt, Maticheydt, Bescheydenheydt ende andere Deuchdē. Ende een Quaat dat ons nemmermeer goet en mach wesen, namentlijck Zotheydt met alle⁺ haar aankleven.

⁺Middelbare dinghen.

⁺Goede dinghen.

⁺Quade dinghen.

Laat ons nu besien wat goet van dese twee boven ghemelde goeden de Ziele is, te weten of sy sulcken goedt is dat misbruyckt zynde, ons quaat mach zyn, dan of die niet misbruyckt en mach werden, ende ons altijd goet moet zyn. Een van beyden moet sy nootlijck wesen, want weder sy ongheschapen of gheschapen is, so moet sy nochtans als van den goeden Gode gheschapen of uyt hem ghevloten zynde goet wesen.

Doch ghemerckt de Schrifture tot ons Menschen menschelijck sprekende, onder den name Ziele, vele verscheyden saken uytbeelt, so is eerst van noode (om verwerringhe te myden) een korte verklaringe daar van te doene.

^aBy 't woordeken Ziele verstaatmen inder H. Schriftueren, den ^a gheheelen Mensche, het ^b Lichame, ^c de begheerlijckheyt des Vleeschs, de ^d Gheestelijcke begheerlijcke Krachten, de ^e Wille, den ^f Noedt, ^g Goedt, Leven ende ^h simpelijck 't Leven.

^aWatmen by Ziele verstaat.

^aGenes. 46. 15.

Actor. 27. 44

^bExod. 5. 2

^cEccl. 18. 31

^dDeut. 6. 5.

^eRom. 13. 1

^fJudic. 16. 36.

Iob 10. 1. etc

^gPsalm 21. 30.

Prov. 3. 22.

^hProv. 19. 24

^hExo. 4. 19.

Iob 2. 6.

Mat. 2. 20.

Dat de gheeele Mensche gheen Ziele en is, blijktt aan 't onbeweechlijcke Lichame, dat sich selfs niet en kan roeren, als die Ziele daar nyet is.

Het Licham en mach oock geen Ziele zyn, want het moeste eeuwich leven, sich altijd beweghen, ende in een Wesen onveranderlijck blyven, ghemerckt de Ziele ende selfstandich is.

Maar waar't de begeerlijckheyt des Vleyschs, soo moeste het quade van den goeden God geschapen of uyt hem voortghekomen zyn, ghemerckt sulcks het ghene is dat door de gantsche Schrifture quaat ghenoeemt wert. Nu heeft de Ziele Gode tot een Fonteyne of Schepper, waar dit de Ziele, soo quame 't qualijck uyt den goeden Gode.

Soude de Ziele oock wesen de Gheestelijcke Godtminnende krachten der Zielen, soo moesten alle Zielen Gode altijd beminnen, want dat waar dan haren aart ende wesen, ghelijck leven ende beweghen. Dit is valsch.

Dat oock de Ziele gheen Wille en is, blyckt hier aan, men vinter hyden veele goetwillich die gister quaatwillich waren, soo dat in den Mensche in een selve sake twee verscheyden Willen zyn, hyden eenen goeden, ende gister eenen quaden. Sal nu de Wille goet worden, so moet die quade Wille ontworden, vergaan ende sterven. Soo waar dan oock de Ziele (Wille wesende) sterflijk. Immers men vint een Mensche in een sake die hy hem goet te zyn verstaat, goetwillich, ende in een sake die hy hem quaat verstaat of waant, quaatwillich, ende dit al tot eender tijt. Nu en heeft de Mensche gheen twee Zielen, te weten een goede ende een quade, also moeste een selfde Ziele goet ende quaat zyn tot eender tijt. Dit mach niet zyn, soo en is de Ziele oock gheen Wille.

Niet anders en ist oock met des Menschen ghemoet, want die is hyden in een sake die hy hem schadelijck verstaat bevel, ende morgen een ander verstant hebbende, wel te moede. Waar dit de Ziele, sy moeste morgen zyn als hyden, of de droevighe qualijck te moede Ziele moest hyden sterven soude die vrolijcke morghen geboren werden, maar dit is soo niet.

Ten mach oock het goede Leven der Heylighen niet zyn, want waar de Ziele sulcks, soo moeste dat Leven (so wel als de Zielen) in allen Menschen zyn. Maar de contrarie blyckt lacy al te vele.

^aWt alle 't welcke dan noodtlijck volght dat de Ziele het bloote simpele Leven is in den Menschen, wesende 'tvoorsz middelbare goedt dat recht ghebruyckt ende

^aZiele simpelijck 't leven.

misbruyckt mach werden, ende wert den Menschē goet of quaat, te weten goet door 'tgebruyck, ende quaat door 'tmisbruyck.

Gemerckt dan oock 't gunt datter gebruyckt wert, ende de gebruycker gheen een selfde dingh en mach wesen, soo moeder yet zijn d'welck de Ziele, die als een middelbaar goet ghebruyckt of misbruyckt wert, ghebruycken sal ofte misbruycken.

Het eygentlijcke ende natuerlijcke werck deser Zielen is Leven ende athemende den Borste etc. beweghen, 'twelck sy in alle Menschen tot allen tijden ende plaatsen, weder wy slapen ofte waken, moet doen, sonder eenich ophouden soo langhe sy in den Mensche is, want het gheschiet buyten alle Beradinghe, Verkiesinghe ende Wille.

Nu geschieden door de Ziele ander bewegingen inden Menschen, als gaan, staan, wercken, loopen, slaan, trecken ende dierghelijcke, maar niet altijd, oock mede niet in elckerlijck alleens. Want alle Menschen, al hebbense een ghelijck ende selfde Leven, geen gelijcke sinne en hebbē. Elck leeft (dat is bruyckt syn Leven) ende doet na syn selfs voornemen, Sinne ende Wille, die uyten Ghesichte, Luste, Begheerte, of Nootdruft voortkomt. Dese Wille of Voornemen in d'eeene Mensche tot dese, in den anderen tot die sake streckende, doet de Menschen op verscheyden tijden ende plaatsen, verscheyden wercken bestaan, ende die selve of volbrengen, of aflaten na 'tgoetduncken van elckerlijcx Beradingen. Siet also en is in sulckdanige werckingen de Ziele geen oorspronckelijcke sake, maar is niet dan een werck-tuych vande Wille die de werckingen veroorsaackt, ende de Ziele met⁺ haar bewegelijcke krachten daar toe gebruyckt, als Meester, Heere ende ghebedende Koningh.

⁺Wille Coninck van de Ziele.

Alsoo is oock mijn Wille oorsake dat mijne vingeren beweecht zynde door 't Leven, 'twelck de ghebedende Wille moet ghehoorsamen, dese Letteren tot uytbeeldinghe mijnder meeningen op dit Papier schrijven. Anders indien mijn Ziele d'oorsake ware, soo soudē niet alleen alle Menschen sulcx also ende in sulcker talen konnē schrijven, maar moesten oock altijd schrijven, so wel als altijd leven. Het is dan, soo voor staat, mijn Wille, die my na 't beraden dit schrijven doet beginnen, volherden ende eynden, ende niet mijn ziele. De beweginghe voorsz mijnder zielen is sonder eenigen waaromme uyer Naturen, sonder eenich eynde, maar mijn Wille veroorsaackt zijnde door uwen twyfele schrijft ditte, ten eynde uwen twyfele door een ghewisse Wetenheyt verdreven mach worden. Is nu dit mijn doen recht, soo wert mijn Leven wel, ist onrecht, qualijck gebruyckt van mijnen Wille, als Meesterse ende Ghebietster mijnder zielen. De Wille is dan oock wat anders dan de⁺ ziele, ende is, die alleen zondight, of recht doet in den menschen.

⁺Wille zondight alleen.

Ghemerckt oock de ziele van of door den goeden Godt voortkomende goet ende redelijck is, hoe soude sulcken goeden boom quade vruchten voortbrengen? Men pluckt gheen druyven van doornen, ende sal men van vijgheboomen doornen plucken? Daar is dan een ander die dese goede vruchten misbruyckt, namentlijck d'onverstandighe quade eyghenwille, die als een venijnighe spinne, oock uyt bloemkens venijn (niet suyght, maar) door haar venijnighe kele 't soet in venijnighe bitterheyt verkeerende, inne swelght.

Denckt ghy dan, dat de Ziele vry zynde, moghelijckheydt heeft om quaat te werden, soo en denckt ghy met onrecht, maar ondersoect ghy waar inne dese hare moghelijckheydt is gelegen, so suldy bevinden dat des menschen Ziele redelijck is (hoewel de jonckheydt het ghebruyck van dien derft) door't licht ende gesicht daar mede sy sonderlingen geedelt is. Daar dan de behaaghlijcke dingen in't licht ende gesicht verschynen, wert eerst de lust, dan de begeerte, ende daar na uyte beradende verkiesinghe de Wille gheboren. [†]De Wille uyt de jeuchlijcke lusten gheboren, is onverstandich, dees misbruyckt de Ziele, makende alsoo dat den Mensche 'tlevē (op die tijdt) quaat zy.

[†]Gheboorte vander Willen.

Het quaat en komt dan niet uyt de gheschappen [†](soo ghy 't wilt noemen) ziele, want die goet zynde, niet quaats en mach voortbrengen, maar uyt d'ongheschappen Wille, die niet zynde, niet doet, niet voortbrenght ende niet en voordert tot het begheerde, welck niet oock alleen alder menschen helle, ghequelle ende verdriet is. Die siecke wil ghesondt, de arme rijk, de verachte eerlijck, ende de onmachtighe machtich [†]zyn, sy zyn 't niet, dat is elckerlijcks verdriet. Denckt dit wyder na, myn penne heeft gheen tijt meer.

[†]t Quaat komt nyet Wille, van Gode niet gheschappen zijnde.

[†]Niet, elcx verdriet.

Waar't de ziele die zondicht, so quam 'tquade uytē goeden God, dat zy verde, hoewel alle Godtloosen sulcx (nochtans beveysdelijck) te bewysen bearbeyden: om alsoo haar selfs rechtvaardich, ende den goeden Godt onrechtvaardich te mogen maken met haar Godtloos ende valsch oordeel. Maar wie vroom van herten ende verstandich is, verstaat dat het quaat ende onder bederfnisse alleen uyt ons is, te weten uyt [†]onse eyghen blinde Wille, die sich van Gode [†]afkeert, alleen zondicht ende alleen verderft ende [†]sterft. Wat oorsprongh kan of mach men 't quade anders gheven? Of wil men metten Manicheen twee beginselen stellen?

[†]t Quaat nyt ons.

[†]Osee 13. 9

[†]Mah 1. 11

Alle verstandigen onderscheyden eendrachtelijck den menschen vanden dieren alleen met de Redelijckheydt, het oeffenen met ghewinne of 't versuymen van dien acht ick het pont ons knechten ghegeven. Die dat door woeker vermeerē, werden ghepresen, maar die dat (niet verliesen, want men 't niet verliesen en mach, ghemerckt het levende erghens inne gheoeffent ende door oeffeninge cloecker moet werden) in d'Áartsche sorgen sonder Hemelschen gewinne te woekeren begraven, werden gescholden ende verdoemt. Want dit zyn de vervloecte kinderen (in Hemelsche saken) van hondert jaren, [†]die sterven sullen. Ist nu de ziele die den Wille ghebiet, soo moeten alle menschen (als een ziele van eender aart hebbende) dit pont alleens ghebruycken [†]of misbruycken. Het zy soo dat d'een verlichter ziele ende meer ponden ontfanghen heeft dan d'ander, soo moet nochtans dan de ghene die maar een pont ontfangen heeft, 'tsyn mede besteden ende met syn eene pont een, als d'anderen met twee ponden twee, ende met vyf ponden vyve, te winste voortbrengē. So en mach dan ooc niemant syn pont vruchteloos [†]begraven. Luydt dat oock wel? Daar moet dan een ander zyn, die de ziele ghebidt, wie mach men dit anders noemen dan de Wille?

[†]Isai. 65. 20

[†]Ghebidt de Ziele so bestee sy 'tontfangen pont altijt in elck alleens, dus nyet, ergo

[†]Wille ghebidt de Ziele.

Gelijck alle natuerlijcke vuyr tot allen plaatsen ende altijt heet, licht ende drooch is, ende sonder verdwynen niet cout, duyster noch nat en mach werden, soo en mach de ingheplante Redelijckheydt der zielen, sonder sterven (dat onmoghelijck is) gheensins verlaten werden, soo men mach sien in d' alder Godtloosichste menschen, die in hare wercken sulcke kloeckheydt gebruycken, dat die oock de kinderen des Rijke Godes kloeckheydt te boven te gaan geseyt wert. Voorwaar, soo merckt oock

een kint licht, dat de ziele redelijck gheschapen zynde, niet onredelijcx⁺ en mach bedryven, by al dien sy de Heere ende Meester is over haar selve, over de wille ende over alle hare krachten. Maar wie en siet niet contrary? Het moet dan vrylijck een ander zyn, die de ziele misbruyckt. Want men tapt uyt geen een vat ende krane suyr ende soet teffens.

⁺Ghebiedt de Ziele, soo mach sy als redelijc zijnde, nyet onredelijcx doen. Dits valsch, ergo

Oock mede moet nootlijck alle 'tgunt dat in syn selfs wesen goet is, eeuwich goet blyven. Anders mochte God verminderen ende door't quaat worden van veel goet wesens in't laatste⁺ oock te niet worden. Dit is valsch. De ziele is eeuwich ende goet, mochte die quaat worden, so waar de goede eeuwichheit, in syn wesen vermindert. Is de ziele ooc uytter naturen (dat niet wesen en mach) quaat ende quaatwillich, soo mach die niet meer goet dan 'tvuyr kout werden. Nu sietmer die quaatwillich gheweest zyn datse goetwillich zyn gheworden, so blyckt dan dat de ziele (hoewel uytter naturen goet zynde) ons goet of quaat mach werden, sulcks dat daar inne yet wat comt (ghelijck in een selve lucht licht, of door 't derven van dien duysternisse) 't welck de ziele soodanich maackt datse ons goet of quaat zy, ende is voorwaar niet anders dan wijsheydt of zotheydt, die door de voorkomende ghenade Godes, ende onse naarstighe Wille daar inne komt. In wiens ziele dan 't licht ende waarheydt (dats Christus Iesus) komt ende syn wooninghe heeft, daar werden alle dinghen wel ende bequamelijck, maar daar dit door traghe onachtsaamheydt uyt blyft, qualijck ende onbehoorlijck gheschickt. Want uyt waarheydts kennisse werdt een goede, ende uyt onverstandt ende achteloosheydt een quade Wille gheboren. Dese Wille dan gebiet de ziele, die na haar goet of quaat genaamt wert.

⁺Ghebiedt de Ziele, soo mach sy als goet zijnde, nyet quaats doen. Dus niet, ergo

⁺Waar inne der Zielen goetheydt en □ quaatheydt is gheleghen.

Ende wanter door die tweereleye Willen menigerleye saken in ende met de ziele gewrocht werden, so heeft de ziele by na soo vele verscheydene bynamen inder Schrifturen, als daar verscheyden werckingen zyn. Also vint men dat de ziele ghenaamt werd, ^a veyl, ^b hittich, ^c zat, ^d bitter, ^e ydel ende ^f bedriegelijck. Wederomme leest men van ^g ongheleerde, ^h krancke, ⁱ vernederde ende ^k hongherighe zielen, ende van ghelijcken van zielen die ^l bedroeft, ^m goet, ⁿ onderdanich, ^o reyn, ^p bemint, ^q rechtvaardich ende ^r heylich zyn. Daar de Wille door de levendige ziele heylicheyt, rechtvaardicheyt, liefde etc. werckt, wert de ziele sulcx na ghenoomt. Van welke werckingen der zielen ick nu oock wat segghen wil.

^aEccl. 10. 10

^bEccl. 23. 22

^cPro. 27. 7

^d1 Re. 36. 6

^eEsai. 29. 8

^fPro. 13. 13

^gSap. 17. 1

^hSap. 17. 8

ⁱPsal. 43. 25

^kPro. 27. 7.

^lPsal. 6. 4

^mPro. 8. 14

ⁿPsal. 62. 2

^oTob. 3. 16.

^pHier. 12. 7.

^q2. Pet. 2. 8

^rSap. 7. 27

⁺Begeerlijcke ende afweerlijcke krachten der Zielen.

⁺Oordeel der Zielen waar uyt.

Maar om hier af te beter verstant te moghen ghekrijghen, moet voor eerst een luttel gheroert zyn vandse twee uytneemste krachten der zielen, waar af d'eene is een begheerlijcke ende d'ander een afschuwelijcke krachte, beyde dese spruyten of werden beweecht inder zielen, uyt kennisse of waan: te weten d'een uyt kennisse ofte waan van behaachlijcke, d'ander van mishagelijcke⁺ dingen, en □ bestaan beyde dese kennissen ofte wanen inden ghesichte ofte onderscheydelijcke redelijcke ooghe der zielen. Is dit ooghe suyver, klaar en oprecht, so is syn oordeel sulcx⁺ of neen, soo oordeelet blindelijck en valschelijck. Alsoo dit ooghe of gesichte is, sodanich is oock de begheerte ende hope oock d'afschuwelijckheydt

ende vreesse. Anders moesten alle Zielen gelijcke saken begeeren ende vlieden. Maar ghemerckt nu d' eene hoopt dat d' ander vreesst, ja een selfde mensche bywylen huyden hoopt na 'tgunt hy gister voor vreesde, so en mach't nootlijc de Ziele nyet zyn die daar hoopt of vreesst, maar des menschen ghemoet, dat hem 'tverderven van't eene goet, ende van't ander quaat waant. Nochtans, overmits dit selve crachten of mogelijkheyden zyn, die inder Zielen bestaan, wert sulck werck ende diesghelijcx de Ziele toe geschreven, maar dat oneyghentlijck, so men seyt, dien laatsten beker maackte my droncken, meynende de wyn die inden beker was, maer met den beker.

Also seyt ooc de H. Schrift dat de ziele ^a kent, ^b weent, ^c dorst, ^d bemint, ^e hoopt, ^f spreeckt, ^g hoort, ^h eet ende ⁱ looft, dat dit al inder maniere voorsz geseyt wert vande Ziele suldy licht connen mercken uyt dit eene werck, omme oock met de verclaringhe van alle d' anderen my met het schryven ende u met het lesen nyet onnoodich te vercommeren.

^aPsal 138.14.

^bHier. 12. 17

^cPsal. 41. 3

^dGene. 1. 44.30.

^ePsal. 129. 6

^fTren. 3. 24

^gHier. 4. 19

^hExod. 7. 18

Deut. 6. 5.

ⁱPsal. 102. 1. 2. 22. etc.

Geen Ziele en mach Gode rechtelijck loven dan die danckbaar is, dit en mach gheen Zielewesen sonder levende kennisse vande ghenoten weldaden Godes: dit en mach oock geen Ziele zyn, daar men syn selfs overtredinghen ende syn onwaardicheyt der Godtlijcker ghenaden nyet grontlijc en verstaat: dit verstant en mach geensins by yemant wesen sonder eē voorgaande wackere ende ernstige warneminge van syn selfs dencken, lusten, begeeren, willen, doen ende laten. Hier toe en wert nyemant ghedwongen, noch en comt niet natuerlijck door de Ziele, anders moesten alle menschen, oock mede de Godloosen, Gode loven: maar hunluyder lippen [†]lasteren den Heere. Het loven is dan een willich werck of een werc vanden wille die de Ziele gebiet, ende niet vande Ziele die de wille moet gehoorsaam zyn, alsoo suldy't met d' ander wercken der Zielen oock bevinden, indien ghy die na denckt.

[†]Wille oorspronck van alle werckingen der Zielen.

Maar onder alle andere wercken, de Ziele toegeschreven, en vintmer ghene eyghentlijcker [†]dan leven soo de Propheet sprack tot syn selfs Ziele, seggende: *Dy en is nyet wyder toegegeven dan alleen te leven.*

[†]6. Esd. 8. 5.

Behoeft men noch meer bewysinghe, dat de Wille ende niet de Ziele zondicht ende wil, men [†]ondersoecke wat dese ende ontallijcke deser ghelijcke sproken beduyden: *De bewaarder synder zielen behout syn leven.* Ten is dan de Ziele niet die haar selven bewaart of bewaren can, waar dat, sy en waar noyt verdoolt, verloren noch misbruyckt. Daar is een ander hoeder, namentlijck [†]de *Wysheyt, die behoet de Ziele door goeden raat ende versstant.* Item: *Sone als ghy ten [†]dienste Godes gaat, so bereyt u Ziele tot aanvechtinge.* Siet nu of dese bereydinghe niet en comt uyt voorsichticheyt vande aanstaande becoringe, [†]daar de *Lydtsaamheyt* (in welke *de Geloovige hare Zielen besitten*) het instrument of wercktuych toe is. Wat werck doet hier de ziele toe, anders dan een bloot lyden. Ende elders: *Dan [†]hebby uwe Ziele verlost.* Voorwaar, niemant anders *verlost de zielen dan de getrouwe getuyge,* [†]dat is de Heylighe Waarheydt onse Verlosser Christus Iesus. Mach oock yemant droomen dat de ziele haar selven verlost? So leest men dat de mensche *syn Ziele self bedrieght*, ende dat met [†]logenen te dencken. Soo maackt hy syn ziele levendich, [†]

[†]Prov. 16. 17

[†]Prov. 2. 10.

[†]Eccles. 2. 1.

[†]Luc. 21. 19.

[†]Ezech. 3. 19.

[†]Prov. 14. 5

[†]Hier. 37. 8.

[†]Ezech. 18. 27. 21.

(te weten int onschuldighe vrolijcke levē) die hem afkeert vanden quadē. En □ so^a casteyt, ^b rechtvaardicht ende ^c ontbernt de Mensche syn eyghen ziele.

^a1. Pet. 1. 22

Hier mach yemant seggen, ghy verhaalt hier wel een deel wercken, de Ziele toe gheschreven, maar ‘trechte werck daar hier twyfel inne is, en spreeckt ghy niet een wordeken van. Dat is (so by Ezechielem staat) dat *de Ziele die zondicht⁺ sal sterven*. Dit wert daar dickwils verhaalt, ende druckt onwedersprekelijk uyte, dat de ziele zondicht. Dese luystere met onpartydige oogen op d’antwoorde. Ick en vinde inde gantsche Schrifture gheen text die klaarlijcker uytdrukt, dat de Wille zondicht ende niet de ziele. Want schrijft men de ziele het eene werck toe (te weten zondigen) men moet naar ‘tander werck (namentlijk sterven) mede toeschryven. Vintmen ooc Goodlooser Ketterije die meer teghen de gheheele Schrifture is, dan dat de ziele sterven soude? nochtans moet dit waar wesen sal ‘tander (te weten dat sy zondicht) waar zyn. Want het is beyde door eenen gheest ende mont tot een volck in een veersken ghesproken. Ist dan oock een ander die daar sterft, het moet ooc nootlijck een ander zyn, die daar zondicht, ghemerckt het blootelijck van een selve beyde gheseyt wert.

^bEccl. 14. 15

^cEccl. 30. 24

⁺Ezech. 18. 4. 20. 27

Waaromme staat dan soo dickmaal inder⁺ Schrifturen van’t sterven der zielen? is dit al te⁺ vergheefs? Die ‘tgunt voorsz staat, verstaan⁺ heeft, en sal ‘tverstaan van dit stervē niet swaar⁺ vallen.

⁺Van ‘t sterven der Zielen.

⁺Judi. 16. 30

Door middele van Licht, Gesicht ende Kennisse is’t goede leven in Gode soet ende lustich. Als nu de Wille zondicht, keert sy sich af van⁺ Gode, maact een scheyd-mure tusschen sich en □ ’t Goddelijck Licht, mach niet goets sien, bekennen, noch genieten, ende derft, verliest ende sterft daaromme dit soete lustige en goede levē. Desen doot storven onse eerste ouders in’t Paradijs opten selven dage (na des Heeren woordē)⁺ ja opten selven oogenblick, als sy ‘tgebodt overtraden. Alsoo sterft door die zondige Wille, dit Heylige Leven, want der gerechticheyts Sonne en schynt hem niet, ende want elcke ziele uyt aengeboren naturen genegen is tot vereeniginghe des Godlijcker rustige Luste, als na synen oorspronck, daar dese blinde, zotte ende quade Wille nemmermeer en mach geraken, soo derft die selve Wille ‘tvergrypen haars voornemens in allen haren wercken, ende sterft van gelijcken oock in alle haren doen ende laten dit soete lustighe ende rustighe leven.

⁺Num. 23. 10

⁺Iosue 11. 11. etc.

⁺Isai. 59. 2.

⁺Genes. 2. 17

Ick hope dit genoeg te zyn, om uwen twijfele te ghenoegeen, ende daar op gebied de Wille ‘tlevē mijn handt van’t papier te trecken ende de penne neder te legghen.

Anno 1563.

Eynde.